

בבא מציעא ל"ט

וכולן שמין להם כאריס נכסי נטושים ורשב"ג כשבויים ולא שבויים
הגמרא הביאה ברייתא, המביאה חילוקי דינים במי שעזב את נכסיו והלך למדינת הים. ומביאה הגמרא שעוד שנינו, וכולן שהשביחו את הקרקע, לכשיבואו הבעלים יטלו בשבח הקרקע כשומא ששמים לאריס. ומבררת הגמרא, על מה התנא שנה זאת. אם על נכסי שבויים, הרי שנינו שהוא זריו ונשכר ויטול הכל, ולא צריך לומר שיקבל את מה שהשביח. אם על נכסי רטושים, הרי שנינו שמוציאים אותם מידו. אלא על נכסי נטושים. ואם לחכמים הרי הם אומרים שמוציאים אותם מידו. ואם לרבן שמעון בן גמליאל, הרי הוא אומר שמעתי שהנטושים כשבויים? מבארת הגמרא, שרבן שמעון בן גמליאל אומר שמעתי שהנטושים כשבויים ולא שבויים. כשבויים שאין מוציאים אותם מידו, ולא שבויים שבהם הוא זריו ונשכר ויטול הכל, כיון ששמעו שמת והוא ירד על דעת כל הפירות. ואילו בנטושים שמים לו כאריס, מפני שלא שמעו שמת והוא ירד על דעת ליטול כאריס¹⁰⁵.

כמו המוציא הוצאות כעל נכסי אשתו ושואלת הגמרא, במה הדבר שונה ממה ששנינו קטנה
במשנה בכתובות, המוציא הוצאות על נכסי אשתו, מה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל? עונה הגמרא, שהדבר דומה למה ששנינו המוציא הוצאות על נכסי אשתו קטנה, שהשיאוה אמה ואחיה, כמוציא על נכסי אחר. חכמים תיקנו לו שיקבל כאריס כדי שהבעל לא יפסיד את הקרקע, כיון שלא סמכה דעתו, שהרי היא יכולה למאן בו בכל עת.

ומה ששנינו, וכולן שמין להם כאריס בא לרבות מה שאמר רב נחמן בשם שמואל. שבי שנשבה מורידים קרוב לנכסיו. יצא לדעת, אין מורידים קרוב לנכסיו. ורב נחמן אמר בשם עצמו, בורח הרי הוא כשבו. ורב נחמן לא אמר זאת על בורח מחמת שאין לו לשלם את מס המלך, כיון שנחשב כמי שיצא לדעת¹⁰⁶. אלא אמרו כן, על בורח מחמת שהרג את הנפש¹⁰⁷.

שבוי שהשאיר פירות גמורים
אמר רב יהודה בשם שמואל, שבי שנשבה והניח קמה לקצור, ענבים לבצור, תמרים לגדור, זיתים למסוק, בית דין יורדין לנכסיו ומעמידים אפוטרופוס להכניס דבר המוכן שיהא שמור לבעלים, וקוצר ובוצר וגודר ומוסק. ואחר כך מורידים קרוב לנכסיו,
105 רש"י מפרש שבשבו שמעו שמת אוכל כל הפירות, ואם הבעלים יבואו קודם יטול כשאר אריסים. ובנטושים שלא שמעו שמת שמים הפירות שיאכל כאריס ולא יאכל כלום בחנם. התוס' מפרשים שאוכל את כל הפירות בחנם, ואם זיבל וחרש וזרע, והבעלים יבואו קודם שקצר יקבל שכר טרחו כאריס. ולרב ולת"ק שאין שמים לו כאריס לא ירד מפני שחוששים שמחשש שהבעלים יבואו קודם שיקצור לא יעשה בקרקע דבר ויפסיד את הקרקעות. תוס'.

106 ר"נ לא חולק על שמואל. תוס'.

107 שבדיני הפרסיים מענישים במיתה את ההורג, והריגה נקראית בלשון 'מרדין'. רש"י.

להשביח וליטול כאריס¹⁰⁸. ואין נותנים לאפוטרופוס להיות זה שישאר להשביח את הנכס, מפני שאין מטריחים את בית הדין למצוא מי שיסכים להיות אפוטרופוס לאנשים גדולים שנתמלא זקנם¹⁰⁹.

אין מורידין קטן לנכסי שבוי ולא קרוב אמר רב הונא, אין מורידין קטן לנכסי שבוי, לנכסי קטן ולא קרוב מחמת קרוב ואפילו הוא ראוי ליורשו¹¹⁰. לא מורידים קרוב הראוי לירש, לנכסי קטן. ולא קרוב מחמת קרוב לנכסי קטן¹¹¹. ומסבירה הגמרא, שאין מורידים קטן לנכסי שבוי, שמא יפסידם. ולא קרוב מחמת קרוב לנכסי קטן, כגון קטן ששמו ראובן שיש לו אח מאב ששמו שמעון, ולאותו שמעון יש לו אח אחר מאם ששמו ראובן לוי. אין מורידים את לוי לנכסיו של ראובן, שחוששים שיאמר שנכסים אלו נפלו לשמעון בירושה מבית אב והוא שומר עליהם עבורו. ואין מורידים קרוב לנכסי קטן, כיון שקטן לא ידע למחות ויבוא להחזיק בהם ולומר לחלק ירושתו בא¹¹².

אין מחזיקים בנכסי קטן ואפ' הגדיל ואמר רבא, ממה שרב הונא אמר אין מורידים קרוב לנכסי קטן שמא יחזיק בהם מחמת ירושה. נשמע, שאדם אחר שאין לו טענת ירושה, מורידים ולא חוששים שמא יטעון שאביו של הקטן מכרם לו ואכלתם שני חזקה¹¹³. ומכאן נלמד, שאין מחזיקין בנכסי קטן ואפילו הגדיל, אם לא אכל בפני האב שלש שנים. ואם אכל לפני הקטן שלש שנים, אינם נחשבים לשנות חזקה. ואפילו אם הקטן הגדיל והלה החזיק לאחרי שהגדיל שלש שנים, אינה חזקה לפי שתחילת החזקה היתה כשהיה קטן¹¹⁴, לא ידע כשהגדיל שהן של אביו, ולכך לא מחה. ולא אמרו שאין מורידין קרוב לנכסי קטן אלא באחים שיטעון בהן צד ירושה, אבל באחיו מהאם אין חשש. וגם באחים מהאב לא אמרו אלא בשדות אבל בבתים אין חשש, מפני שהשכנים מעידים שבאו לחלקו של הקטן. וגם בשדות לא אמרו אלא שלא עשו שטר חלוקה כשחלקו מתחילה, אבל אם עשו שטר יש לדבר קול. אולם למסקנה אומרת הגמרא, שאין

108 רש"י.

109 ליתומים יש מי שיהיה אפוטרופוס לדבר מצוה אבל לאנשים בעלי זקן לא ימצאו. רש"י.

110 מפני שיפסידם ומוטב שיורידו להם איש נכרי. רש"י.

111 קטן שיש לו אח מאב ולאותו אח יש לו אח מאם שהוא נכרי אצל הקטן. אין מורידים אותו אח מאם לנכסיו מחמת קורבת אחיו שהוא אח של קטן. ויחזיק בהם, ויאמר נכסים אלו הם של אחי מאמי שנפלו לו מאביו. רש"י.

112 וטוב להוריד איש נכרי שלא יכול לטעון בהם לירושה. רש"י.

113 תוס' הקשו על רש"י הרי יש כמה משניות שמעמידים אפוטרופוס לנכסי יתומים. ועוד קשה אולי אם טען שאכל שני חזק מועיל לו, וכאן מורידים נכרי משום שכמו שאם מורידים לנכסיו משום שיש לו דעת לומר הבא עדים שלקחת מאבי, כן יש לו דעת למחות בסוף כל ג' שנים. וי"ל ששלא ר"ה אין ראייה מפני שבי"ד יבררו אדם מהימן כאפוטרופוס. אבל לר"ה שחושש בקרוב לרמאות נחשוש גם בנכרי אלא שאין מחזיקים בנכסי קטן אפ' הגדיל. תוס'.

114 שאם רב הונא סובר שמחזיקים בהן משהגדיל, אין מורידים נכרי לנכסי קטן??. שמא יהא בידו משיגדיל ויטעון אתה מכרת לי משגדלת ואכלתים שני חזקה. רש"י.

הבדל בין אחים מאבא, לאחים מאם¹¹⁵. בין בשדות לבתים. בין עשו שטר חלוקה¹¹⁶ או שלא עשו. שבכולם אין מורידים קרוב לנכסי הקטן.

מביאה הגמרא מעשה, בזקנה שהיו לה שלש בנות, ונשבתה עם אחת הבנות. ואחת משתי הבנות

סבתא שהיו לה ג' בנות נשבתה עם אחת מהן אחת הנותרות מתה

האחרות מתה, והשאירה בן קטן. ושאל אביי כיצד נעשה בנכסי הסבתא. שאין אנו יודעים אם היא קיימת או מתה. האם נעמיד את הנכסים ביד האחות הנמצאת, כפי שפסק שמואל הלכה כרבן שמעון בן גמליאל, שמא הסבתא מתה¹¹⁷ ויש לקטן חלק בהם שהם שלו מחמת אמו, שיורשת את אמא המתה. או שמא חציים שלו, שמא מתו שתי השבויות והרי אין מורידין קרוב לנכסי קטן. ואם נעמיד את חצי הנכסים ביד הקטן, יש חשש שמא הסבתא לא מתה ואין לו חלק בהם. ואין מורידין קטן לנכסי שבויו. ואמר אביי, לכן יתנו לאחות הנמצאת את חצי נכסים¹¹⁸. ועל החצי השני מעמידים אפוטרופוס לקטן¹¹⁹. רבא אמר, מתוך שמעמידים אפוטרופוס לחצי הנכסים, מעמידים אפוטרופוס לחצי השני.

לסוף שמעו שהסבתא מתה, ועל הבת שנשבתה לא שמעו שמתה. אמר אביי,

שמעו שהסבתא מתה א' אביי שליש לאחות ולקטן דנקא לאחות ואפוס' לדנקא רבא א' מיגו

נותנים שליש לאחות הנמצאת שהרי היא יורשת את אמה, וודאי ששליש הנכסים הוא שלה. ושליש הנכסים לקטן שיורש את אמו המתה. ומהשליש הנותר נותנים 'דנקא', שישית לאחות¹²⁰. ומעמידים אפוטרופוס¹²¹ על ה'דנקא' לקטן. ולא נותנים לה שמא הם של הקטן ואין מורידין קרוב לנכסי קטן. רבא אמר, מתוך שמעמידים אפוטרופוס לשישית הנכסים של הקטן, מעמידים אפוטרופוס לחלק השישית של האחות.

למרי בר איסק בא אח מבי חוזאי וא' אביו של מרי בר איסק הלך לבי חוזאי, ונשא איני מכירך שם אשה ונולד לו בן, ומרי בר איסק חזר למקום הראשון, וירד לנכסי אביו. לאחר זמן רב, בא אדם שאמר שהוא אחיו שנולד שם,

115 שיאמר היו נכסי מלוג של אמי ואביו של קטן היה בעל אמי והיה מוחזק בהן מחמת שאוכל פירות ומת קודם לאמי ולא ירשה, ואני יורש חציין. רש"י.

116 אפ' שבפ' חזקת הבתים אמרו שיש לעיטדא קול ביתומים החמירו. תוס'.

117 י"ל שהסבת הגיעה לגבורות וחוששים שמתה. אבל קשה שנעמיד את הבת בחזקת חיה שהרי אם גם היא הגיעה לגבורות אמר על הסבתא כיון דאיפליג אפליג. וי"ל שדוקא בגט אמרו שנותן לה בחזקת שהוא קיים משום עיגונג, וכן בשביל אכילת קרבן ותרומה. אבל כאן החמירו בנכסי יתומים להחזיקן כמתות. או מפני שהיו שבויות. תוס'.

118 אם שתי השבויות מתו הרי היא יורשת חצי הנכסים. ואם הסבתא בחיים הרי מורידים קרוב לנכסי שבויו. רש"י.

119 ולא מורידים קטן לנכסים שמא לא מתה ואין מורידים קטן לנכסי שבויו. רש"י.

120 ממה נפשך אם מתה האחות הרי חצי חלקה שלה ואם לא מורידים קרוב לנכסי שבויו. רש"י.

121 תוס' הקשו הרי מסתבר שאין מורידין קטן לנכסי שבויו אפ' ע"י אפוטרופוס, שהרי אם הסבתא לא היתה מתה בודאי היו נותנים לאחות את הנכסים. וי"ל שמעמידים לקטן אפוס' לא לאכול את כל הפירות אלא שישמור כאריס והקטן יתפרנס. תוס'.

ותבע את חלקו בנכסי האב. אמר לו מרי בר איסק, איני מכירך. בא לפני רב חסדא, אמר לו אין הוא משקר, שהרי אין הוכחה שהוא מכירך. שגם לגבי אחי יוסף נאמר: "וַיִּבֶר יוֹסֵף אֶת אָחָיו וְהֵם לֹא הִפְרָהוּ", ולמדנו שהטעם שלא הכירוהו משום שיצא בלא חתימת זקן ובא בחתימת זקן¹²². ולכן אמר לו, הבא עדים שאתה אחיו. אמר לו, יש לי עדים שיראים מפניו, שהוא אדם אלים. ורב חסדא אמר למרי בר איסק, לך הבא עדים שאינו אחיך¹²³. ואמר לו האם כך הוא הדין, הרי המוציא מחברו עליו הראיה. ואמר לו כך אני דן לך ולכל חבריך האלימים. ואמר ליה סוף סוף יבואו עדים ולא יעידו אלא כמוני. ואמר לו שהעדים לא יעשו את שני הדברים, גם לא להעיד שהוא אחיך, וגם לשקר שאינם יודעים, או שאינו אחיך¹²⁴. ולסוף באו עדים והעידו שהוא אחיו.

כמה נוטל היורד לנכסי קרובו לדעת עצמו
 אמר אחיו לרב חסדא, יחלוק לי גם מהפרדסים והבוטננים ששתל בקרקע. ואמר רב חסדא, שהיא טענה נכונה. כמו ששנינו במשנה בבבא בתרא, הניח בנים גדולים וקטנים, והשביחו גדולים את הנכסים השביחו לאמצע. וכן אמר רבה השביחו לאמצע¹²⁵. שאל אביי, הרי שם באחים גדולים וקטנים אלו שהשביחו את הנכסים ידעו שהאחים יטלו חלקם ומחלו. אבל כאן, האח שטרח ונטע פרדסים ובוטננים לא ידע שיש לו אח, ולא מחל על טרחתו? התגלגל הדבר, ובא לפני רבי אמי. אמר להם, גדולה מזו אמרו שמין להם כאריס. אם לקרוב היורד לנכסי שבו שאם יבאו הבעלים יטלו שלהם, שמים כאריס עבור מה שטרח. זה שעשה והשביחן לדעת עצמו, לא ניתן לו כאריס בחלק השני!.

וכשהחזירו את דבריו לרב חסדא אמר להם, שם הוא ירד לנכסים ברשות בית דין. שהרי מורידים קרוב לנכסי שבו. כאן הוא ירד שלא ברשות בית דין. ועוד, הרי גם אם היה בא להמלך לא היו מורידים אותו, שהרי אחיו היה קטן. ואין מורידים קרוב לנכסי קטן. וכשהחזירו את הדברים לרבי אמי אמר להם, לא אמרו לי שאחיו היה קטן.

122 גם אם יצא בחתימת זקן אינו נאמן לומר שהוא אחיו. שאל"כ כל אחד יאמר לאדם עשיר אני אחיך. אבל כאן מרי בר איסק לא טען בברי שאינו אחיו אלא אמר לו איני מכירך, ולכן מועיל מה שלא יצא בחתימת זקן. תוס' 123 תוס' הקשו האם כל אדם עשיר יצטרך להביא עדים שכל מי שטוען שהוא אחיו אינו אחיו? וי"ל שכאן הוא אמר שיש לו עדים שיראים לומר שהוא אחיו. תוס'.

124 תוס'.

125 רש"י כתב שאין לגרוס וכן א' רבה שאין הגמרא מביאה מדברי האמוראים סיוע למשנה. ועוד שרבה הוא תלמידו של רב חסדא ואיך ר"ח א' שמועה משמו. ויש לגרוס וכן אמר רב שהיה רבו של רב חסדא משום שרבה אמר בב"ב לא שנו אלא ששבתו נכסים מחמת נכסים אבל שבתו מחמת עצמן של אחים השביחו לעצמן. ורב חסדא אמר בשם רב שאפילו השביחו מחמת טורח שלהם השביחו לאמצע. רש"י. תוס' הקשו איך רבא חלק על רב. ויש לגרוס רבה ולא רב. ואינו מדברי ר"ח אלא הגמרא מביאה שמעשה בא ל' רבה והורה שהשביחו לאמצע כמו רב חסדא. והגמרא הביאה אותו משום קושית אביי לרבה מי דמי וכו'. תוס'.

